

YARGITAY KARARLARI IŞIĞINDA KUR FARKI FATURALARINDAN KAYNAKLI UYUŞMAZLIKLAR

Günümüzde enflasyon oranı yüksek ülkelerde yurtiçinde yürütülen ticari faaliyetlerde dahi sıklıkla yabancı para cinsi kullanıldığına tanıklık etmekteyiz. Hal böyleyken ticari ilişkilerden kaynaklı fatura, kayıt ve belgelerde de söz konusu yabancı para birimi ile Türk para birimi arasındaki kur farkları çeşitli uyuşmazlıklara sebebiyet verebilmektedir. Söz konusu uyuşmazlıklara ilişkin hukuki yollara değinmeden önce kavramlardan bahsedecek olursak;

Kur, bir ülkeye ait para biriminin diğer para birimleri karşısındaki fiyatıdır. **Kur farkı** ise; yabancı para birimi ile yapılan ticari ilişkilerde faturanın düzenlendiği tarih ile faturanın ödendiği tarih arasında paranın değerinde olan değişimden kaynaklı tarafların lehine ya da aleyhine olan farka verilen isimdir.

Yabancı para birimi ile yapılan ticari ilişkilerde faturanın düzenlendiği tarih ile faturanın ödendiği tarih ile faturanın ödendiği tarih arasında paranın değerinde olan değişimden kaynaklı tarafların lehine ya da aleyhine olarak ortaya çıkan farka ilişkin aleyhine fark oluşan tarafın düzenlediği faturaya **kur farkı faturası** adı verilir.

Vergi Usul Kanunumuzun 215'inci maddesine göre fatura, kayıt ve belgelerde Türk para birimi kullanılması şarta bağlanmış durumdadır. Bununla beraber Türk Lirası karşılığı gösterilmesi koşuluyla bu fatura ve belgelerin yabancı para birimine göre de düzenlenmesi mümkündür. Yurtdışında faaliyet gösteren şirketler ile yapılacak ticari ilişkilerde Türk Lirası karşılığı gösterme şartı aranmaz.

Yurtiçinde yapılacak ticari ilişkilerde ise döviz cinsinden kesilen tutar yine döviz cinsinden tahsil edilecekse taraflar arasında yapılan sözleşmeyle döviz kuru kararlaştırılabilir ve faturaya bu kur üzerinden Türk Lirası değeri yazılır. Bununla beraber hukuki uyuşmazlıklarda sıklıkla karşılaştığımız gibi taraflar arasında döviz kuru kararlaştırılmamış ise faturaya Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası (TCMB), döviz alış kuru ile faturadaki tutarın Türk Lirası karşılığı yazılmalıdır.¹

KUR FARKINDAN KAYNAKLANAN HUKUKİ UYUŞMAZLIKLAR

Ülkemizin içinde bulunduğu ekonomik koşullar sebebiyle uygulamada daha çok satıcı aleyhine oluşan kur farkları birçok hukuki ihtilafa sebep sebep olmakla beraber kur farkı talep edebilmek için birden fazla şartın aynı anda birlikte bulunması gerekir.

A. FATURANIN DÖVİZ CİNSİNDEN DÜZENLENMESİ GEREKLİDİR.

Kur farkı talep edebilmenin ilk koşulu düzenlenen faturanın döviz cinsinden düzenlenmesidir. Vergi Usul Kanunumuzun 215. maddesi uyarınca döviz cinsinden düzenlenen faturaların Türk Lirası karşılığı da faturada yer almalıdır.

Yargıtay 19. Hukuk Dairesinin 11.09.2018 tarih 2017/3549 Esas, 2018/4033 Karar sayılı ilamında da bu duruma ilişkin;

¹ İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı'nın 18.08.2017 tarih ve 11395140-105[VUK-1-20626]-256502 sayılı özelge

“Kur farkı alacağıın talep edilebilmesi için taraflar arasında akdedilen sözleşmede hüküm bulunması ya da faturaya konu malların döviz karşılığı satımının yapılmış olması gerekir. Kur farkında vade farkı istemleri gibi teamülün olup olmadığı önemli değildir.”

şeklinde verdiği kararla faturanın döviz cinsinden düzenlenmesi gerektiğini açıkça ortaya koymuştur.

B. TİCARİ SATIMIN DÖVİZ CİNSİNDEN YAPILDIĞI İSPAT EDİLMELİDİR.

Taraflardan herhangi birinin kur farkı talep edebilmek için yapılan ticari satımın döviz cinsinden yapıldığını ispat etmesi gerekir. Yabancı para birimi üzerinden ilişkinin varlığı sınırlı biçim ve koşullardaki belgelerle ispatlanabilir. İspat taraflar arasında yapılan sözleşme ile yapılabileceği gibi ticari ilişkinin döviz cinsinden yapıldığına dair yazışma, malleşme, sipariş formu, teklif formları, döviz cinsinden düzenlenmiş fatura veyahut fatura açıklamasında buna ilişkin beyanlar vb. gibi evraklar ile de ispat edilebilir.

Yargıtay 19. Hukuk Dairesinin 13.03.2019 tarih 2018/1227 Esas, 2019/1611 Karar sayılı ilamında ticari satımın döviz cinsinden yapılmasının ispatının nasıl yapılabileceğine ilişkin;

“Bedeli yabancı para olarak gösterilen faturalar yönünden akdi ilişkinin yabancı para cinsinden kurulduğunun kabulü gerekir. Yabancı para üzerinden kurulan temel ilişkide fatura tarihindeki kur ile ödeme tarihindeki kur arasındaki farkın istenebilmesi için uygulama ya da teamül aranmaz. Hal böyle olunca mahkemece yabancı para cinsinden düzenlenen faturalar yönünden davacının kur farkı talebi yönünden TL cinsinden yapılan ödemeler dikkate alınarak uzman bir bilirkişiye inceleme yaptırılarak ayrıntılı ve Yargıtay denetimine elverişli rapor alınıp deliller hep birlikte değerlendirilerek sonucuna göre bir karar verilmesi gerekir”

demekle ispat yükümlülüğüne ilişkin değerlendirmelerde bulunmuştur.

Yine Yargıtay 19. Hukuk Dairesinin 05.12.2019 tarih 2018/965 Esas, 2019/5447 Karar sayılı ilamında hangi hallerde kur farkı talep edilebileceğine ilişkin;

“Kur farkına esas olan faturalar incelendiğinde, satılan malların döviz karşılığının gösterildiği ve bu nedenle ödeme tarihlerine göre kur farkı istenebileceği anlaşılmaktadır. Ancak malın geri iadesi suretiyle yapılan ödemeler ile çek keşide edilmek suretiyle yapılan ödemelerde kur farkı istenemez. Bono ile yapılan ödemelerde ödeme tarihi, havale ve elden yapılan ödemelerde ise makbuz ve havale tarihi itibarıyla kur farkı doğuyorsa bu fark istenebilir.”

C. ÇEK İLE TÜRK LİRASI CİNSİNDEN ÖDEME ALINDIYSA KUR FARKI TALEP EDİLEMEZ.

Fatura döviz cinsinden düzenlenmiş olsa dahi ödeme için Türk Lirası cinsinden çek kabul edilmişse kur farkı talep edilemez. Çek bir ödeme aracı olmakla beraber döviz cinsi üzerinden de düzenlenmesi mümkün olmakla beraber bedel hanesi verildiği andaki döviz kuru üzerinden hesap edilerek de doldurulabilir. Bu sebeple ticari satıma ilişkin döviz cinsinden fatura düzenlenmiş olsa dahi Türk Lirası cinsinden çek ile ödeme kabul etmek kur farkı faturası almaya engel teşkil edecektir.

Yargıtay 19. Hukuk Dairesinin 10.02.2016 tarih ve 2015/11192 Esas, 2016/2067 Karar sayılı ilamında da söz edildiği üzere;

“Taraflar arasındaki uyuşmazlık kur farkı alacağından kaynaklanmaktadır. Davacı tarafından düzenlenen faturaların Amerikan Doları cinsinden olduğu görülmekle kural olarak kur farkı istenebilmesi mümkün ise de; dava konusu uyuşmazlıkta davalının çekle ödemede bulunduğu hususunda bir ihtilaf bulunmamaktadır. Çek bir ödeme vasıtası olup, döviz üzerinden düzenlenmesi mümkün olduğu gibi, bedel hanesi verildiği andaki döviz satış kuru üzerinden hesap edilerek de doldurulabilir. Buna rağmen, ödemeyi Türk Lirası üzerinden çek olarak kabul eden davacının bu aşamadan sonra kur farkı isteyemeyeceğinin kabulü gerekir.”

hükmüyle çek ile ödeme kabul edildiği takdirde kur farkı istenemeyeceğine hükmetmiştir.

Yargıtay 19. Hukuk Dairesinin 19.03.2019 tarih ve 2017/3234 Esas, 2019/1778 Karar sayılı ilamında;

“Dava, cari hesap ve kur farkı alacağından kaynaklanan itirazın iptali istemine ilişkindir. Dosya içerisindeki bilirkişi raporu incelendiğinde kur farkına esas olan faturalara yönelik ödemelerin bir kısmının çek ile yapıldığı görülmektedir. Çek ile yapılan ödemelerde kur farkı istenemeyeceği Dairemizce istikrar kazanmış uygulamalardandır. Bu durumda mahkemece bilirkişiden ek rapor alınarak çek ile yapılan ödemeler düşüldükten sonra bakiye ödemeler yönünden kur farkı hesaplanarak varılacak uygun sonuç çerçevesinde bir karar verilmesi gerekir.”

Kur farkından kaynaklı açılacak alacak davalarda kur farkı faturası düzenlemek dava şartı değildir. Taraflar arasında sözleşme veyahut yabancı döviz cinsinden ticari ilişki varsa kur farkı faturası düzenlenmese dahi kur farkından kaynaklı ticari alacaklar talep edilebilir. Ancak kur farkı faturasının bulunmaması veyahut hiç düzenlenmemesinin kur farkı talebine engel teşkil etmeyecekse de taraflar arasında yabancı para birimi üzerinden yürütülen ticari bir ilişkinin varlığı ortaya konamıyor ise kur farkı faturasının düzenlenmemesi kur farkı talep edenin aleyhine sonuçlar doğurabilecektir. Bu sebeple uygulamada kur farkı düzenlenmesi, kur farkından doğan alacağın talep edilmesini kolaylaştıracaktır.

Kur farkında vade farkı istemleri gibi teamülün olup olmadığı önemli değildir. Yukarıda belirtilen iki şartın varlığı kur farkından kaynaklı alacağı talep edebilmek için yeterlidir.

Av. Ahmet Faruk ÜMÜT